Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 21ης Δεκεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 93/13/ΕΟΚ — Οδηγία 2009/22/ΕΚ — Προστασία των καταναλωτών — Αποτέλεσμα erga omnes καταχρηστικών ρητρών που περιέχονται σε δημόσιο μητρώο — Χρηματική κύρωση επιβληθείσα σε επαγγελματία ο οποίος χρησιμοποίησε ρήτρα που θεωρήθηκε ισοδύναμη με εκείνη που περιέχεται στο εν λόγω μητρώο — Επαγγελματίας ο οποίος δεν συμμετείχε στη διαδικασία που κατέληξε στη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας — Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Έννοια του "εθνικού δικαστηρίου του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου"»

Στην υπόθεση C-119/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο της Βαρσοβίας, Πολωνία), με απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Μαρτίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Biuro podróży «Partner» sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej

κατά

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Da Cruz Vilaça, πρόεδρο τμήματος, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits (εισηγητή) και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Μαρτίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Biuro podróży «Partner» sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej, εκπροσωπούμενη από την I. Bryła-Rokicka, νομική σύμβουλο,

— ο Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, εκπροσωπούμενος από την D. Sprzączkowska, νομική σύμβουλο,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και τον M. Nowak, καθώς και από την M. Kamejsza,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την G. Goddin και την A. Szmytkowska, καθώς και από τον D. Roussanov,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 2ας Ιουνίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2009/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών (ΕΕ 2009, L 110, σ. 30), καθώς και του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Biuro podróży «Partner» sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej (στο εξής: Biuro Partner) και του Prezes Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (προέδρου του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, Πολωνία) με αντικείμενο την εκ μέρους της Biuro Partner χρήση ρητρών γενικών όρων που έχουν εγγραφεί στο δημόσιο μητρώο παράνομων ρητρών γενικών όρων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/13 ορίζει τα εξής:

«Το παράρτημα [της οδηγίας αυτής] περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές.»

4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

5 Το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.

2. Τα μέσα αυτά περιλαμβάνουν διατάξεις που δίνουν σε άτομα ή οργανισμούς που έχουν, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ορισθεί ως έχοντες έννομο συμφέρον για την προστασία των καταναλωτών, τη δυνατότητα να προσφύγουν, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων ή

διοικητικών οργάνων, τα οποία αποφαίνονται για το εάν συμβατικές ρήτρες, που έχουν συνταχθεί με σκοπό τη γενικευμένη χρήση έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα και εφαρμόζουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για να πάψει η χρησιμοποίηση των ρητρών αυτών.

3. Τηρουμένης της εθνικής νομοθεσίας, οι [κατά την παράγραφο 2] προσφυγές μπορούν να ασκούνται, κατά πλειόνων επαγγελματιών, χωριστά ή από κοινού, του αυτού επαγγελματικού τομέα ή κατά των ενώσεών τους που χρησιμοποιούν ή συνιστούν τη χρησιμοποίηση των αυτών ή παρόμοιων γενικών συμβατικών ρητρών.»

6 Το άρθρο 8 της οδηγίας 93/13 ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή [να] διατηρούν, στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία, αυστηρότερες διατάξεις σύμφωνες προς τη συνθήκη, για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή.»

7 Η οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13 και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ 2011, L 304, σ. 64), τροποποίησε την οδηγία 93/13 ούτως ώστε να υποχρεωθούν τα κράτη μέλη να ενημερώσουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την θέσπιση ειδικών εθνικών διατάξεων σε ορισμένους τομείς.

8 Το άρθρο 8α της οδηγίας 93/13, το οποίο προσετέθη σ' αυτήν από 13ης Ιουνίου 2014 μέσω της οδηγίας 2011/83, ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Εάν κράτος μέλος εγκρίνει διατάξεις δυνάμει του άρθρου 8, ενημερώνει σχετικώς την Επιτροπή, καθώς και για κάθε μεταγενέστερη μεταβολή, ειδικότερα εφόσον οι εν λόγω διατάξεις:

[…]

— περιέχουν καταλόγους συμβατικών όρων που πρέπει να θεωρούνται ως αθέμιτοι.

2. Η Επιτροπή διασφαλίζει ότι καθίσταται εύκολη η πρόσβαση των καταναλωτών και των εμπόρων στα κατά την παράγραφο 1 στοιχεία, μεταξύ άλλων και από αποκλειστική ιστοσελίδα.

[…]»

9 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/22 καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της ως εξής:

«1. Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις αγωγές παραλείψεως κατά το άρθρο 2 [, οι οποίες] αποσκοπούν στην προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών που περιλαμβάνονται στις οδηγίες οι οποίες απαριθμούνται στο παράρτημα Ι, προκειμένου να εξασφαλισθεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως παράβαση νοείται κάθε ενέργεια αντίθετη προς τις οδηγίες που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι, όπως έχουν μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, η οποία θίγει τα συλλογικά συμφέροντα που αναφέρονται στην παράγραφο 1.»

10 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, που φέρει τον τίτλο «Αγωγές παραλείψεως», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ορίζουν τα δικαστήρια ή τις διοικητικές αρχές που είναι αρμόδιες επί διαδικασιών κινουμένων από νομιμοποιούμενους φορείς, κατά την έννοια του άρθρου 3, με τις οποίες επιδιώκεται:

α) να διαταχθεί, με τη δέουσα ταχύτητα και, όταν ενδείκνυται, με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, η παύση ή η απαγόρευση οποιασδήποτε παράβασης·

β) όταν αυτό ενδείκνυται, η λήψη μέτρων, όπως η κατάλληλη δημοσίευση του συνόλου ή μέρους της απόφασης, ή/και η δημοσίευση επανορθωτικής δήλωσης ώστε να εκλείψουν τα συνεχιζόμενα αποτελέσματα της παράβασης·

[…]».

11 Η οδηγία 93/13 μνημονεύεται στο σημείο 5 του τιτλοφορούμενου «Κατάλογος των πράξεων της Ένωσης κατά το άρθρο 1» παραρτήματος Ι της οδηγίας 2009/22.

Το πολωνικό δίκαιο Ο νόμος περί προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών

12 Το άρθρο 24 του Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów (νόμου περί προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών) της 16 Φεβρουαρίου 2007 (*Dz. U.* αριθ. 50, σημείο 331), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (στο εξής: νόμος περί προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών), ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Απαγορεύεται η χρήση πρακτικών που θίγουν τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών.

2. Ως πρακτική που θίγει τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών νοείται κάθε αθέμιτη συμπεριφορά επαγγελματία η οποία συνιστά απειλή για τα συμφέροντα αυτά και ιδίως:

1) η χρησιμοποίηση ρητρών γενικών όρων οι οποίες έχουν καταχωριστεί στο μητρώο ρητρών γενικών όρων που έχουν κριθεί παράνομες, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 479[45] του Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego [(νόμου για τη θέσπιση κώδικα πολιτικής δικονομίας)] της 17ης Νοεμβρίου 1964, (*Dz. U.* αριθ. 43, σημείο 296, όπως έχει τροποποιηθεί)·

[…]».

13 Το άρθρο 106 του νόμου περί προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ο πρόεδρος του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών μπορεί με απόφασή του να επιβάλει στον επαγγελματία πρόστιμο, το ύψος του οποίου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το οικονομικό έτος που προηγήθηκε του έτους της επιβολής του προστίμου, αν ο εν λόγω επαγγελματίας, έστω και χωρίς πρόθεση:

[…]

4) χρησιμοποίησε πρακτική που θίγει τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών κατά την έννοια του άρθρου 24.

[…]»

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

14 Τα άρθρα 398^{1}, 398^{3}, 398^{9}, 479^{42}, 479^{43} και 479^{45} του νόμου της 17ης Νοεμβρίου 1964 για τη θέσπιση κώδικα πολιτικής δικονομίας, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 398^{1}

«1. Αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Sąd Najwyższy [(Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία)] μπορεί να ασκηθεί κατά τελεσίδικης αποφάσεως ή κατά απορριπτικής διατάξεως ή διατάξεως περί καταργήσεως της δίκης με την οποία περατώνεται η διαδικασία, σε υπόθεση κριθείσα από δευτεροβάθμιο δικαστήριο, από διάδικο, από τον Prokurator Generalny [(γενικό εισαγγελέα)], από τον Rzecznik Praw Obywatelskich [(διαμεσολαβητή για τα δικαιώματα των πολιτών)] ή από τον Rzecznik Praw Dziecka [(διαμεσολαβητή για τα δικαιώματα των παιδιών)], εκτός αν ειδικός κανόνας ορίζει διαφορετικά.

[…]

Άρθρο 398^{3}:

1. Η αίτηση αναιρέσεως μπορεί να ασκηθεί από διάδικο για τους ακόλουθους λόγους:

1) παράβαση ουσιαστικού δικαίου λόγω εσφαλμένης ερμηνείας του ή λόγω μη ορθής εφαρμογής του.

2) παράβαση διαδικαστικών κανόνων, εφόσον αυτή είχε ουσιαστικό αντίκτυπο στην έκβαση της υποθέσεως.

[…]

Άρθρο 398^{9}:

1. Το Sąd Najwyższy [(Ανώτατο δικαστήριο)] κρίνει παραδεκτή την αίτηση αναιρέσεως οσάκις:

1) η υπόθεση αφορά ουσιώδες νομικό ζήτημα·

2) πρέπει απαραιτήτως να ερμηνευθούν νομικές διατάξεις οι οποίες εγείρουν σοβαρές αμφιβολίες ή συνεπάγονται νομολογιακές αποκλίσεις·

3) η διαδικασία πάσχει ακυρότητα ή

4) η αίτηση αναιρέσεως είναι προδήλως βάσιμη.

2. Το Sąd Najwyższy [(Ανώτατο δικαστήριο)] αποφαίνεται, κεκλεισμένων των θυρών, επί του παραδεκτού της αιτήσεως αναιρέσεως. Η απόφασή του δεν χρήζει γραπτής αιτιολογίας.

[…]

Άρθρο 479^{42}

1. Σε περίπτωση που η αίτηση γίνει δεκτή, το δικαστήριο περιλαμβάνει στο διατακτικό της αποφάσεώς του το περιεχόμενο των ρητρών γενικών όρων που κρίθηκαν παράνομες και απαγορεύει τη χρήση τους.

[…]

Άρθρο 479[43]

Η αμετάκλητη απόφαση παράγει αποτελέσματα έναντι των τρίτων από της καταχωρίσεως της ρήτρας γενικών όρων που κρίθηκε παράνομη στο μητρώο που προβλέπεται από το άρθρο 479[45], παράγραφος 2.

[…]

Άρθρο 479[45]

1. Αντίγραφο της αμετάκλητης αποφάσεως με την οποία έγινε δεκτή η αίτηση διαβιβάζεται από το δικαστήριο στον πρόεδρο του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών.

2. Ο πρόεδρος του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών τηρεί, βάσει των αποφάσεων της παραγράφου 1, μητρώο των ρητρών γενικών όρων οι οποίες κρίθηκαν παράνομες.

3. Το μητρώο που προβλέπεται στην παράγραφο 2 είναι δημόσιο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Η Biuro Partner είναι πολωνική εταιρεία που δραστηριοποιείται στον τομέα των τουριστικών υπηρεσιών.

16 Με απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2011, ο πρόεδρος του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών διαπίστωσε ότι η Biuro Partner χρησιμοποίησε ρήτρες που θεωρήθηκαν ισοδύναμες με ρήτρες οι οποίες είχαν κριθεί παράνομες στο πλαίσιο διαδικασιών που αφορούσαν άλλους επαγγελματίες και είχαν καταχωριστεί στο δημόσιο μητρώο παράνομων ρητρών γενικών όρων. Κατά τον πρόεδρο του Γραφείου, οι ρήτρες που χρησιμοποιούσε η Biuro Partner έθιγαν τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών και δικαιολογούσαν την επιβολή προστίμου ύψους 27 127 πολωνικών ζλότι (PLN) (περίπου 6 400 ευρώ).

17 Η HK Zakład Usługowo Handlowy «Partner» sp. z o.o., η οποία διαδέχθηκε την Biuro Partner, αμφισβήτησε ότι οι ρήτρες που χρησιμοποιούσε η εταιρεία αυτή ήταν ισοδύναμες με εκείνες που είχαν καταχωριστεί στο εν λόγω μητρώο.

18 Με απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2013, το Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (περιφερειακό δικαστήριο της Βαρσοβίας – τμήμα προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, Πολωνία) απέρριψε την προσφυγή που άσκησε η Biuro Partner κατά της προμνησθείσας αποφάσεως του προέδρου του Γραφείου προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, καθότι έκρινε, όπως και ο τελευταίος, ότι οι υπό σύγκριση ρήτρες ήταν ισοδύναμες.

19 Η Biuro Partner άσκησε έφεση ενώπιον του Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείου της Βαρσοβίας, Πολωνία).

20 Το δικαστήριο αυτό εκφράζει επιφυλάξεις ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 93/13 και 2009/22. Παραπέμπει συναφώς στην απόφαση της 26ης Απριλίου 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι το δεδικασμένο δικαστικής αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε ο παράνομος χαρακτήρας ρητρών που κρίθηκαν καταχρηστικές μπορεί να επεκτείνεται και σε κάθε καταναλωτή ο οποίος συνήψε σύμβαση περιέχουσα τις ίδιες ρήτρες με τον ίδιο επαγγελματία, χωρίς να έχει συμμετάσχει στη διαδικασία που κινήθηκε κατά του τελευταίου. Οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου αφορούν ειδικότερα το ζήτημα κατά πόσον τούτο ισχύει

επίσης και ως προς τους καταναλωτές που συνήψαν σύμβαση περιέχουσα τις ίδιες ρήτρες με διαφορετικό επαγγελματία ο οποίος δεν συμμετείχε στη διαδικασία που κατέληξε στη διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα των συγκεκριμένων ρητρών.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Apelacyjny w Warszawie (εφετείο της Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν οι διατάξεις των άρθρων 6, παράγραφος 1, και 7 της οδηγίας 93/13, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2009/22, την έννοια ότι η χρήση ρητρών γενικών όρων συναλλαγών, οι οποίες έχουν κατ' ουσίαν το ίδιο περιεχόμενο με ρήτρες που κρίθηκαν παράνομες με τελεσίδικη δικαστική απόφαση και καταχωρίσθηκαν στο μητρώο απαγορευμένων ρητρών, εκ μέρους επιχειρήσεως η οποία δεν συμμετείχε στη διαδικασία που κατέληξε στην καταχώριση στο μητρώο απαγορευμένων ρητρών, μπορεί να θεωρηθεί παράνομη ενέργεια η οποία σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο αποτελεί πρακτική που βλάπτει τα συμφέροντα των καταναλωτών και, ως εκ τούτου, δικαιολογεί την επιβολή προστίμου στο πλαίσιο εθνικής διοικητικής διαδικασίας;

2. Έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, [ΣΛΕΕ] την έννοια ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο κατά των αποφάσεων του οποίου επιτρέπεται η άσκηση της αιτήσεως αναιρέσεως που προβλέπει ο πολωνικός κώδικας πολιτικής δικονομίας αποτελεί δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, ή μήπως τέτοιο δικαστήριο είναι το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο), το οποίο είναι αρμόδιο για να κρίνει την αίτηση αναιρέσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

22 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7 της οδηγίας 93/13, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2009/22, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στο να θεωρείται παράνομη η χρήση ρητρών γενικών όρων, των οποίων το περιεχόμενο είναι ισοδύναμο με εκείνο ρητρών που έχουν κριθεί παράνομες με τελεσίδικη δικαστική απόφαση και έχουν καταχωριστεί σε δημόσιο μητρώο τέτοιων ρητρών, έναντι επαγγελματία ο οποίος δεν είχε συμμετάσχει στη διαδικασία που κατέληξε στην καταχώριση των ρητρών αυτών στο εν λόγω μητρώο.

23 Προκαταρκτικώς, πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και η Επιτροπή στις γραπτές της παρατηρήσεις εξέφρασαν επιφυλάξεις ως προς το συμβατό ενός εθνικού συστήματος, όπως του επίμαχου στην κύρια δίκη, προς τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και, ειδικότερα, προς το άρθρο 47 του Χάρτη, στο μέτρο που, σύμφωνα με το σύστημα αυτό, ο επαγγελματίας στερείται της δυνατότητας να προβάλει επιχειρήματα υπέρ του μη καταχρηστικού χαρακτήρα των κρίσιμων ρητρών γενικών όρων και στερείται, επομένως, του δικαιώματος ακροάσεως.

24 Ως προς τούτο, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης μπορούν να εφαρμόζονται σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών (απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 19).

25 Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο προκύπτει ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό σύστημα συνιστά μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των οδηγιών 93/13 και 2009/22. Επομένως, η χρηματική κύρωση που επιβλήθηκε στη Biuro Partner βάσει του συστήματος αυτού έγινε κατ' εφαρμογήν των εν λόγω οδηγιών. Ως εκ τούτου, πρέπει να τηρούνται τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης.

26 Δεδομένου ότι οι οδηγίες 93/13 και 2009/22 δεν περιέχουν κάποια διάταξη που να προβλέπει ρητώς ένα σύστημα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας για τον επαγγελματία, θα πρέπει αυτές να ερμηνευθούν υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη.

27 Ως εκ τούτου, για την ερμηνεία των οδηγιών 93/13 και 2009/22 υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη πρέπει να ληφθεί υπόψη το ότι κάθε πρόσωπο του οποίου ενδέχεται να προσβληθούν τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής. Πλην όμως, τούτο ισχύει όχι μόνον για τους καταναλωτές που υποστηρίζουν ότι θίγονται από καταχρηστική ρήτρα συμβάσεως που συνήψαν με επαγγελματία, αλλά και για τον επαγγελματία επίσης, όπως την Biuro Partner, ο οποίος διατείνεται ότι η επίμαχη συμβατική ρήτρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί παράνομη με αποτέλεσμα την επιβολή προστίμου, για τον αποκλειστικό λόγο ότι μια ισοδύναμη ρήτρα καταχωρίστηκε στο εθνικό μητρώο των ρητρών γενικών όρων που κρίθηκαν παράνομες, χωρίς αυτός να έχει συμμετάσχει στη διαδικασία που κατέληξε στην καταχώριση τέτοιας ρήτρας στο εν λόγω μητρώο.

28 Πρέπει, επιπροσθέτως, να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το σύστημα προστασίας που καθιερώνει η οδηγία 93/13 στηρίζεται στην παραδοχή ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, τόσο ως προς τη δυνατότητα διαπραγματεύσεως όσο και ως προς το επίπεδο πληροφορήσεως (απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

29 Λαμβανομένης υπόψη της ασθενέστερης αυτής θέσεως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 προβλέπει ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές. Πρόκειται για αναγκαστικής φύσεως διάταξη, η οποία έχει ως σκοπό να αντικαταστήσει την τυπική ισορροπία που εγκαθιδρύει η σύμβαση μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων με πραγματική ισορροπία δυνάμενη να αποκαταστήσει τη μεταξύ τους ισότητα (απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, σκέψη 18 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

30 Επιπλέον, δεδομένης της φύσεως και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος που έγκειται στην προστασία των καταναλωτών οι οποίοι βρίσκονται σε τέτοια ασθενέστερη θέση, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να πάψει η χρήση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από επαγγελματία με καταναλωτές (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2015, Unicaja Banco και Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 και C-487/13, EU:C:2015:21, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

31 Τον σκοπό αυτό της παύσεως των παράνομων πρακτικών επιδιώκουν επίσης οι διατάξεις της οδηγίας 2009/22, οι οποίες συμπληρώνουν την προστασία των καταναλωτών στην οποία αποσκοπεί η οδηγία 93/13, με την πρόβλεψη κατάλληλων διαδικαστικών μέσων σε σχέση με τις αγωγές παραλείψεως.

32 Εντός του πλαισίου που υπομνήσθηκε στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως καλείται το Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

33 Διαπιστώνεται, επ' αυτού, ότι από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία και ιδίως από τις παρατηρήσεις της Πολωνικής Κυβερνήσεως προκύπτει ότι τα μέσα που προβλέπει το πολωνικό δίκαιο, μεταξύ των οποίων καταλέγεται η διατήρηση δημόσιου μητρώου των ρητρών γενικών όρων που έχουν κριθεί παράνομες, αποβλέπουν στη βέλτιστη εκπλήρωση των υποχρεώσεων προστασίας των καταναλωτών που προβλέπουν οι οδηγίες 93/13 και 2009/22.

34 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το δημόσιο αυτό μητρώο επιδιώκει τρεις στόχους, προκειμένου να καταστεί πιο αποτελεσματική η απαγόρευση της χρήσεως καταχρηστικών συμβατικών ρητρών.

35 Καταρχάς, με το εν λόγω μητρώο, το οποίο είναι δημόσιο και, επομένως, προσβάσιμο σε κάθε καταναλωτή και σε κάθε επαγγελματία, επιδιώκεται να αντιμετωπιστεί η εύκολη διάδοση και αναπαραγωγή ρητρών που κρίθηκαν παράνομες από επαγγελματίες διαφορετικούς από εκείνους που προκάλεσαν την καταχώριση τέτοιων ρητρών στο συγκεκριμένο μητρώο. Εν συνεχεία, το μητρώο αυτό συμβάλλει στη διαφάνεια του συστήματος προστασίας των καταναλωτών που καθιερώνει το πολωνικό δίκαιο και, ως εκ τούτου, στην ασφάλεια δικαίου. Τέλος, το εν λόγω μητρώο ενισχύει την καλή λειτουργία του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, μέσω της αποφυγής πολλαπλών ενδίκων διαδικασιών σε σχέση με παρεμφερείς ρήτρες γενικών όρων τις οποίες χρησιμοποιούν άλλοι επαγγελματίες.

36 Αναφορικά με ένα τέτοιο μητρώο, πρώτον, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η σύστασή του συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης. Πράγματι, από τις διατάξεις της οδηγίας 93/13, και ιδίως από το άρθρο 8, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν καταλόγους με συμβατικές ρήτρες που θεωρούνται καταχρηστικές. Βάσει του άρθρου 8α της οδηγίας αυτής, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/83, το οποίο εφαρμόζεται στις συμβάσεις που συνήφθησαν μετά τις 13 Ιουνίου 2014, τα κράτη μέλη οφείλουν να ενημερώνουν την Επιτροπή για την κατάρτιση τέτοιων καταλόγων. Από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι οι κατάλογοι αυτοί ή τα μητρώα που συστήνουν οι εθνικές αρχές ανταποκρίνονται, κατ' αρχήν, στην ανάγκη προστασίας των καταναλωτών στο πλαίσιο της οδηγίας 93/13.

37 Δεύτερον, από το άρθρο 8 της οδηγίας 93/13 προκύπτει ότι όχι μόνον η σύσταση ενός μητρώου όπως εν προκειμένω αυτού που συστάθηκε από το Γραφείο προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, αλλά και η διαχείριση επίσης του μητρώου πρέπει να ανταποκρίνονται στις επιταγές της οδηγίας 93/13 και, εν γένει, του δικαίου της Ένωσης.

38 Ως προς τούτο, διευκρινίζεται ότι η διαχείριση του εν λόγω μητρώου πρέπει να γίνεται με διαφάνεια προς το συμφέρον όχι μόνον των καταναλωτών, αλλά και των επαγγελματιών επίσης. Η απαίτηση αυτή συνεπάγεται ιδίως ότι το μητρώο πρέπει να είναι διαρθρωμένο με σαφήνεια, ανεξαρτήτως του αριθμού των ρητρών που περιέχει.

39 Επιπλέον, οι ρήτρες που περιέχονται στο συγκεκριμένο μητρώο πρέπει να ανταποκρίνονται στο κριτήριο της επικαιρότητας, κάτι που συνεπάγεται ότι το μητρώο αυτό πρέπει να ενημερώνεται προσεκτικά και ότι, χάριν ασφάλειας δικαίου, πρέπει να διαγράφονται αμελλητί οι ρήτρες που δεν έχουν πλέον λόγο ύπαρξης σ' αυτό.

40 Επιπροσθέτως, κατ' εφαρμογήν της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ο επαγγελματίας, στον οποίο επιβάλλεται πρόστιμο επειδή χρησιμοποίησε ρήτρα που κρίθηκε ισοδύναμη προς ρήτρα που περιέχεται στο συγκεκριμένο μητρώο, πρέπει, μεταξύ άλλων, να διαθέτει τη δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή κατά της κυρώσεως αυτής. Το δικαίωμα αυτό προσφυγής πρέπει να αφορά τόσο την εκτίμηση της θεωρηθείσας ως παράνομης συμπεριφοράς όσο και το ύψος του ποσού που καθορίσθηκε από το αρμόδιο εθνικό όργανο, εν προκειμένω το Γραφείο προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών.

41 Όσον αφορά την εκτίμηση αυτή, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι, κατά το πολωνικό δίκαιο, το πρόστιμο που επιβάλλεται στον επαγγελματία στηρίζεται στη διαπίστωση ότι η επίμαχη ρήτρα που αυτός χρησιμοποιεί είναι ισοδύναμη προς ρήτρα γενικών όρων που κρίθηκε παράνομη και περιέχεται στο μητρώο που διατηρεί το εν λόγω Γραφείο. Ως προς τούτο, το πολωνικό σύστημα προβλέπει ότι ο επαγγελματίας δικαιούται να αμφισβητήσει τον ισοδύναμο αυτό χαρακτήρα ενώπιον ειδικού δικαστηρίου, τουτέστιν του Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (περιφερειακού δικαστηρίου της Βαρσοβίας – τμήμα προστασίας του ανταγωνισμού

και των καταναλωτών). Ειδική αποστολή του δικαστηρίου αυτού είναι να ελέγχει τις ρήτρες γενικών συμβατικών όρων και, συνεπώς, να διαφυλάσσει την ενότητα της νομολογίας στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών.

42 Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, ο έλεγχος στον οποίο προέβη το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο δεν περιορίσθηκε σε μια απλή τυπική σύγκριση των υπό εξέταση ρητρών με εκείνες που περιέχονται στο συγκεκριμένο μητρώο. Αντιθέτως, αντικείμενο του ελέγχου αυτού ήταν η αξιολόγηση του περιεχομένου των επίμαχων ρητρών, ούτως ώστε να καθορισθεί κατά πόσον, λαμβανομένων υπόψη όλων των ειδικών περιστάσεων κάθε υποθέσεως, οι ρήτρες αυτές είναι ουσιαστικώς πανομοιότυπες, ιδίως όσον αφορά τα αποτελέσματά τους, με τις καταχωρισμένες στο μητρώο.

43 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, την ακρίβεια των οποίων οφείλει να ελέγξει το αιτούν δικαστήριο, δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτό ότι εθνικό σύστημα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη προσβάλλει τα δικαιώματα άμυνας του επαγγελματία ή παραβιάζει την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

44 Όσον αφορά το ύψος του επιβληθέντος προστίμου, το οποίο καθορίσθηκε από το Γραφείο προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρήση καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.

45 Καίτοι διαπιστώνεται συναφώς ότι η επιβολή προστίμου εξαιτίας της χρήσεως μιας χαρακτηρισθείσας ως καταχρηστικής ρήτρας αποτελεί αναμφίβολα μέσο για την παύση της χρήσεως αυτής, το εν λόγω μέσο πρέπει εντούτοις να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας. Επομένως, τα κράτη μέλη οφείλουν να εγγυώνται σε κάθε επαγγελματία, ο οποίος διατείνεται ότι το επιβληθέν πρόστιμο δεν ανταποκρίνεται στη γενική αυτή αρχή του δικαίου της Ένωσης, τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής για την αμφισβήτηση του ύψους του προστίμου.

46 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον το επίμαχο πολωνικό εθνικό σύστημα παρέχει στον επαγγελματία, στον οποίο επιβλήθηκε πρόστιμο από το Γραφείο προστασίας του ανταγωνισμού και των καταναλωτών, το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή προκειμένου να αμφισβητήσει το ύψος του προστίμου αυτού, επικαλούμενος τη μη τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

47 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθεισών σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7 της οδηγίας 93/13, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2009/22, καθώς και υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στο να θεωρείται παράνομη η χρήση ρητρών γενικών όρων, το περιεχόμενο των οποίων είναι ισοδύναμο με εκείνο ρητρών που έχουν κριθεί παράνομες με τελεσίδικη δικαστική απόφαση και έχουν καταχωριστεί σε δημόσιο μητρώο παρανόμων ρητρών γενικών όρων έναντι επαγγελματία ο οποίος δεν είχε συμμετάσχει στη διαδικασία που κατέληξε στην καταχώριση των ρητρών αυτών στο εν λόγω μητρώο, υπό την προϋπόθεση, τη συνδρομή της οποίας απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι ο επαγγελματίας αυτός έχει το δικαίωμα ασκήσεως πραγματικής προσφυγής, τόσο κατά της αποφάσεως περί διαπιστώσεως της ισοδυναμίας των υπό σύγκριση ρητρών, η οποία έγκειται στο κατά πόσον, λαμβανομένων υπόψη όλων των ειδικών περιστάσεων κάθε υποθέσεως, οι ρήτρες αυτές είναι ουσιαστικώς πανομοιότυπες, ιδίως όσον αφορά τα αποτελέσματα που παράγουν εις βάρος των καταναλωτών, όσο και κατά της αποφάσεως με την οποία καθορίζεται, κατά περίπτωση, το ύψος του επιβληθέντος προστίμου.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

48 Το δεύτερο ερώτημα αφορά το ζήτημα κατά πόσον το αιτούν δικαστήριο πρέπει να θεωρηθεί «εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου», κατά την έννοια του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

49 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό υποβάλλεται διότι, σε εθνικό επίπεδο, ο χαρακτηρισμός της αιτήσεως αναιρέσεως ως ενδίκου μέσου, κατά την έννοια του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αποτελεί εριζόμενο ζήτημα.

50 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι κάθε παράβαση του δικαίου της Ένωσης θεωρείται λόγος αναιρέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 398^3 , παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Παραπέμποντας στη νομολογία του Δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των δικαστηρίων που εμπίπτουν στο άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι οι αποφάσεις του υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου.

51 Πρέπει να υπενθυμιστεί συναφώς ότι, όπως επισήμαναν τόσο η Πολωνική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή, το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει την έννοια του «εθνικού δικαστηρίου του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου» στο πλαίσιο υποθέσεων που αφορούσαν εθνικά συστήματα ένδικης προστασίας συγκρίσιμα με το επίμαχο στην κύρια δίκη.

52 Στις αποφάσεις αυτές, το Δικαστήριο επισήμανε ότι οι αποφάσεις εθνικού δικαστηρίου δικάζοντος κατ' έφεση, οι οποίες μπορούν να προσβληθούν από τους διαδίκους ενώπιον ανωτάτου δικαστηρίου, δεν προέρχονται από «εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Η περίσταση ότι η επί της ουσίας εξέταση τέτοιων ενδίκων μέσων εξαρτάται από την εκ μέρους του ανωτάτου δικαστηρίου προηγούμενη κήρυξη του παραδεκτού δεν έχει ως αποτέλεσμα να στερεί τους διαδίκους από τη δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

53 Το Δικαστήριο διευκρίνισε, εξάλλου, ότι τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όσον αφορά ένα δικονομικό σύστημα το οποίο επιβάλλει απλώς περιορισμούς όσον ιδίως αφορά τη φύση των ισχυρισμών που μπορούν να προβληθούν ενώπιον ενός τέτοιου δικαστηρίου, οι οποίοι πρέπει να αντλούνται από παράβαση νόμου (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, σκέψη 77).

54 Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας αυτής σχετικά με τα εθνικά συστήματα ένδικης προστασίας που είναι συγκρίσιμα με το επίμαχο στην κύρια δίκη, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δικαστήριο όπως το αιτούν δικαστήριο, του οποίου οι αποφάσεις που εκδίδονται στο πλαίσιο διαφοράς όπως αυτής της κύριας δίκης μπορούν να προσβληθούν με αίτηση αναιρέσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί «δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου».

Επί των δικαστικών εξόδων

55 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας 2009/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, καθώς και υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στο να θεωρείται παράνομη η χρήση ρητρών γενικών όρων, το περιεχόμενο των οποίων είναι ισοδύναμο με εκείνο ρητρών που έχουν κριθεί παράνομες με τελεσίδικη δικαστική απόφαση και έχουν καταχωριστεί σε δημόσιο μητρώο παρανόμων ρητρών γενικών όρων, έναντι επαγγελματία ο οποίος δεν είχε συμμετάσχει στη διαδικασία που κατέληξε στην καταχώριση των ρητρών αυτών στο εν λόγω μητρώο, υπό την προϋπόθεση, τη συνδρομή της οποίας απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι ο επαγγελματίας αυτός έχει το δικαίωμα ασκήσεως πραγματικής προσφυγής, τόσο κατά της αποφάσεως περί διαπιστώσεως της ισοδυναμίας των υπό σύγκριση ρητρών, η οποία έγκειται στο κατά πόσον, λαμβανομένων υπόψη όλων των ειδικών περιστάσεων κάθε υποθέσεως, οι ρήτρες αυτές είναι ουσιαστικώς πανομοιότυπες, ιδίως όσον αφορά τα αποτελέσματα που παράγουν εις βάρος των καταναλωτών, όσο και κατά της αποφάσεως με την οποία καθορίζεται, κατά περίπτωση, το ύψος του επιβληθέντος προστίμου.**

2) **Το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δικαστήριο όπως το αιτούν δικαστήριο, του οποίου οι αποφάσεις που εκδίδονται στο πλαίσιο διαφοράς όπως αυτής της κύριας δίκης μπορούν να προσβληθούν με αίτηση αναιρέσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί «δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου».**

(υπογραφές)